

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนามนุษย์ให้มีคุณธรรมจริยธรรม เป็นความหมายของการพัฒนาที่แท้จริง เนื่องจากทุกภาคส่วนของสังคมมนุษย์จำเป็นต้องมีคุณธรรมกำกับอยู่ สังคมที่ปราศจากคุณธรรมจะเสื่อมสลาย (สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว, 2552, หน้า 14) การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้ประชาชนพลเมืองจึงเป็นภารกิจสำคัญของสถาบันต่าง ๆ ในสังคมที่จะกำจูนสังคมให้ดำรงอยู่และพัฒนาต่อไปได้ สำหรับเด็กและเยาวชนมีสถาบันการศึกษาทำหน้าที่โดยตรงในการพัฒนาทั้งด้านวิชาความรู้ ทักษะการทำงาน และคุณธรรมจริยธรรม อย่างไรก็ตาม สถาบันอื่น ๆ ของสังคม เป็นต้นว่า สถาบันครอบครัวและสถาบันศาสนา ก็มีบทบาทสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากันในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน และเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการสอนคุณธรรมจริยธรรม จึงมีการศึกษาวิจัยพัฒนาวิธีการสอนคุณธรรมจริยธรรมมาตลอดทุกยุคทุกสมัย รวมทั้งการศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์หรือมีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคคล เช่น การอบรมเลี้ยงดู พื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม และสติปัญญา แม้กระนั้น ก็ยังมีปัญหาสังคมมากมายเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการที่ประชาชนขาดคุณธรรม ดังพระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ความว่า (ปราชญา กล้าผจญ, 2548)

ระยะนี้ บ้านเมืองของเรามีพลเมืองเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งมีสัญญาณบางอย่างเกิดขึ้นด้วยว่า พลเมืองของเราบางส่วนเสื่อมทรามไปในความประพฤติและจิตใจ ซึ่งเป็นอาการที่น่าวิตกว่า ถ้าหากยังคงเป็นอยู่ต่อไปเราอาจจะเอาตัวไม่รอด ถึงแม้ว่าเราจะอยู่ท่ามกลางความเจริญรุดหน้าแห่งยุคปัจจุบันอย่างไร เราก็ทอดทิ้งการศึกษาด้านจิตใจและศีลธรรมจรรยาไม่ได้ ตรงกันข้าม เราควรเอาใจใส่

สั่งสอนกันให้นักแน่นทั่วถึงยิ่งขึ้น เพื่อให้มีความคิด ความเข้าใจถูกต้อง สอดคล้องกับสถานการณ์แวดล้อมที่มีวิวัฒนาการไปอย่างไม่หยุดยั้ง (หน้า 281) ความประพฤติและจิตใจที่เสื่อมทรามไปดังพระราชดำรินั้นนอกจากจะสัมผัสได้จากความรู้ที่เกิดจากการได้ยินและการมองเห็นแล้ว ยังมีการศึกษาแนวโน้มความเปลี่ยนแปลงคุณธรรมจริยธรรมที่ควรเฝ้าระวังของคนไทยตามตัวบ่งชี้ 7 ตัว ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีสติสัมปชัญญะ ความรับผิดชอบ ความยุติธรรม ความขยันหมั่นเพียร ความมีวินัย และความอดทน พบว่า กลุ่มนักเรียน นิสิต นักศึกษา มีอัตราการพัฒนาค่อนข้างต่ำ อีกทั้งกลุ่มนักเรียน นิสิต นักศึกษายังมีคะแนนประสิทธิภาพตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม 7 ตัวดังกล่าวต่ำที่สุดด้วยเมื่อเทียบกับกลุ่มบุคคลอาชีพอื่น ๆ (นงลักษณ์ วิรัชชัย และรุ่งนภา ตังจิตรเจริญกุล, 2551, หน้า ๗) สอดคล้องกับการศึกษาของศูนย์วิจัยเอแบคชนวัตกรรมทางสังคม การจัดการและธุรกิจ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ซึ่งได้สำรวจสถานภาพคุณธรรมของประชาชนในสังคมไทย เมื่อ พ.ศ. 2551 โดยสำรวจคุณธรรม 7 ด้าน ได้แก่ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีสติสัมปชัญญะ จิตอาสา ความขยันหมั่นเพียร และความรักชาติ ของประชาชนที่มีอายุ 15 ปี ขึ้นไป ทั้งในกรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ พบว่า กลุ่มเยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ซึ่งยังเป็นนักเรียน/นักศึกษา มีค่าคะแนนคุณธรรมทั้ง 7 ด้านต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับกลุ่มอายุอื่น ๆ (มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, ศูนย์วิจัยเอแบคชนวัตกรรมทางสังคม การจัดการและธุรกิจ, 2551, หน้า 59)

ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นปัญหาการพัฒนาคนและสังคมไทย ซึ่งมีการประเมินไว้ใน *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554* ของสำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2549) ดังนี้

คนไทยกำลังประสบปัญหาวิกฤตค่านิยม จริยธรรม และพฤติกรรม เชื่อมโยงถึงการดำเนินชีวิต ความประพฤติ ความคิด ทศนคติและคุณธรรมของคนในสังคม เป็นผลกระทบจากการเลือนไหลของวัฒนธรรมต่างชาติที่เข้าสู่ประเทศไทยผ่านสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อสร้างสรรค์ยังมีน้อย สื่อที่เป็นภัยและผิดกฎหมายมีการเผยแพร่มากขึ้นแม้มีมาตรการปราบปรามอย่างเข้มงวด เว็บบริการ

ทางเพศเพิ่มขึ้น 3 เท่าตัว ขณะที่คนไทยโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนยังไม่สามารถ
คัดกรองและเลือกรับวัฒนธรรมต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ประกอบกับสถาบัน
ทางสังคม อาทิ สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษามีบทบาท
น้อยลงในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และพัฒนาศักยภาพคนไทยโดยเฉพาะเด็ก
และเยาวชน (หน้า 48)

นอกจากการรับวัฒนธรรมต่างชาติโดยปราศจากการคัดกรองอย่างเหมาะสมและ
การละเลยหน้าที่ตามบทบาทของสถาบันสังคมแล้ว ยังมีสาเหตุอื่น ๆ อีกหลายประการที่
ทำให้เกิดวิกฤตการณ์ด้านคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย ชานินทร์ กรีวิเชียร (2551)
แสดงปาฐกถาพิเศษเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2551 ในพิธีเปิดงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ
และตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 3 ว่าสังคมไทยกำลังเผชิญวิกฤตการณ์ด้านคุณธรรม
จริยธรรม เนื่องจากสาเหตุ 6 ประการ คือ

1. สังคมไทยห่างไกลคำสอนของศาสนา
2. สังคมไทยเป็นสังคมที่ตามใจตนเองอย่างไม่มีขอบเขต ไม่มีระเบียบวินัย และ
ไม่นำพาต่อกฎหมายของบ้านเมือง
3. สังคมไทยเป็นสังคมแห่งวัตถุนิยม ยกย่องคนมีทรัพย์สิน มั่งคั่งด้านวัตถุ
มากกว่าคนประพฤติดี คนซื่อสัตย์สุจริต
4. สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความโลภ ความอยากมีอยากได้ในสิ่งที่ตนเองไม่มี
สิทธิ์จะได้โดยชอบ
5. สังคมไทยเป็นสังคมลัทธิเอาอย่าง
6. สังคมไทยบกพร่องในการปลูกฝังจิตสำนึกเด็ก

สาเหตุอีกประการหนึ่งของวิกฤตการณ์ด้านคุณธรรมจริยธรรมของสังคมไทยคือ
การเป็นสังคมแข่งขัน โดย กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
(2553ก, หน้า 21) ได้วิเคราะห์ผลกระทบด้านสังคมที่มีต่อการศึกษาไทยไว้ 3 ลักษณะ คือ
สังคมแข่งขัน สังคมสิทธิมนุษยชน และสังคมพอเพียง สังคมแข่งขันมีผลกระทบในด้าน
บวกคือทำให้คนไทยให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตและใช้ความรู้เป็นเครื่องมือ
พัฒนาคุณภาพชีวิต ในขณะที่เดียวกันก็มีผลกระทบด้านลบคือกลุ่มคนที่เข้าไม่ถึงการศึกษา
และการเรียนรู้จะถูกกลืนและทอดทิ้ง คุณธรรมจริยธรรมของคนจะลดน้อยลงเรื่อย ๆ

การห่างไกลจากศาสนา ความไม่มีระเบียบวินัย ความนิยมวัตถุ ความโลภ การเลียนแบบผู้อื่นหรือสังคมอื่นโดยปราศจากสติปัญญา และการแข่งขัน นอกจากนี้จะทำให้ผู้คนในสังคมละเลยคุณธรรมจริยธรรมแล้ว ยังทำให้เกิดความเครียดขึ้นในบุคคล ครอบครัว และสังคมด้วย ดังจะเห็นได้จากการสำรวจของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุขในปี 2551 พบว่าคนไทยมีปัญหาด้านสุขภาพจิตสูงถึงร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด เด็กและเยาวชนมีปัญหาด้านสุขภาพจิตและปัญหาทางสังคมเพิ่มขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553) พฤติกรรมของเด็กและเยาวชนมีปัญหาต่าง ๆ เช่น การทะเลาะวิวาท การก่ออาชญากรรม การเสพติด การติดเกมส์คอมพิวเตอร์ การถูกล่อลวงจากสื่ออินเทอร์เน็ต การตั้งครมภ์โดยไม่พร้อม รวมทั้งการแก้ปัญหาด้วยวิธีการรุนแรงมากขึ้น ดังเช่น การเผาอาคารห้องสมุดโรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ เพราะ “คิดถึงบ้าน และต้องการจะกลับบ้าน . . . ต้องการให้โรงเรียนหยุดเรียนเพื่อจะได้กลับไปอยู่กับครอบครัว ที่สำคัญเครียดเข้ากับเพื่อนไม่ได้ การเรียนการสอนค่อนข้างยาก และผลการเรียนตก จึงไม่อยากไปโรงเรียน” (สำนักงานกองทุนสนับสนุนสร้างเสริมสุขภาพ, 2553)

นักศึกษาบางคนแก้ปัญหาความเครียดจากการเรียนในสถาบันการศึกษาด้วยการฆ่าตัวตาย ระหว่าง พ.ศ. 2548-2551 นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะวิทยาศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี และคณะแพทยศาสตร์ รวม 4 คนฆ่าตัวตาย (กองบังคับการตำรวจภูธรอุดรธานี, กองกำกับการสืบสวน, 2551) ความเครียดจากสาเหตุอื่น ๆ ก็เป็นเหตุให้นักศึกษาฆ่าตัวตายเช่นกัน สถิตินิสิตนักศึกษาฆ่าตัวตายย้อนหลัง 5 ปี เฉพาะที่เป็นข่าวตามสื่อต่าง ๆ มีนักศึกษาฆ่าตัวตายทั้งสิ้น 66 คน ฆ่าตัวตายสำเร็จ 61 คน คิดเป็นร้อยละ 92.42 สาเหตุการฆ่าตัวตายส่วนใหญ่มาจากเรื่องความรัก-ชู้สาว ร้อยละ 42.42 รองลงมาคือความเครียดเรื่องการเรียนและค่าเล่าเรียน ร้อยละ 33.33 ปัญหาส่วนตัวและการประชดชีวิต ร้อยละ 24.24 (กระทรวงสาธารณสุข, กรมสุขภาพจิต, 2551)

ส่วนสถานการณ์การฆ่าตัวตายของคนไทยโดยรวม เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลย้อนหลังตั้งแต่ปี 2547-2551 พบว่า การฆ่าตัวตายมีหลายสาเหตุ เช่น การเผชิญกับปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ทำให้เกิดความเครียด คับข้องใจ อีกทั้งการเผยแพร่ข้อมูล

ข่าวสารการฆ่าตัวตายผ่านสื่อต่าง ๆ ก็มีผลให้เกิดการเลียนแบบ และการทำร้ายตนเอง แนวโน้มสูงขึ้น โดยในปี 2551 มีผู้บาดเจ็บจากการตั้งใจทำร้ายตนเองเพื่อฆ่าตัวตายรวม 7,237 ราย และเสียชีวิตจากการฆ่าตัวตาย 439 ราย โดยการเสียชีวิตจากการฆ่าตัวตายสำเร็จสูงเป็นอันดับ 4 ของผู้เสียชีวิตจากการบาดเจ็บทุกสาเหตุ ผู้ทำร้ายตนเองส่วนใหญ่อยู่ในวัยรุ่นและหนุ่มสาวกลุ่มอายุ 20-24 ปี ร้อยละ 22 รองลงมาเป็นกลุ่มอายุ 15-19 ปี ร้อยละ 20 และอายุ 25-29 ปี ร้อยละ 17 เมื่อพิจารณาจากอาชีพ ร้อยละ 38 เป็นผู้ใช้แรงงาน รองลงมาเป็นนักเรียนนักศึกษา ร้อยละ 17 และไม่มีอาชีพ ร้อยละ 12 (ไพจิตร วราจิต, 2553)

ตามสถิติของสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข แนวโน้มเด็กที่ฆ่าตัวตายมีอายุลดลง และมีจำนวนเพิ่มขึ้น เนื่องจากปัญหาครอบครัว การเลี้ยงดู และสภาวะจิตใจ ที่ทำให้เด็กซึมเศร้า และเครียดจัด ด้วยปัจจัย 7 ประการ คือ ประการแรก ไม่มีเวลาให้กันทำให้สัมพันธ์ภาพไม่ราบรื่น ประการที่สอง ใช้คำพูดไม่เหมาะสมทำให้เกิดความรู้สึกไม่ดีต่อกัน ประการที่สาม เผด็จการครอบครัวยุติ ทำให้เด็กขาดความมั่นใจในตนเองและเก็บกด ประการที่สี่ มีปัญหาทางจิต เช่น เป็นโรคซึมเศร้า ทำให้การดำเนินชีวิตผิดปกติ ประการที่ห้า เด็กไม่ได้รับการยอมรับจากพ่อแม่ทำให้รู้สึกว่าตนเองไร้ค่า ประการที่หก ครอบครัวประสบภาวะขัดสนหรือแตกแยก ทำให้เด็กปรับตัวไม่ได้ และประการสุดท้ายคือการขาดทักษะชีวิต สรวทมณต์ สิทธิสมาน (2552) กล่าวถึงผลกระทบของการขาดทักษะชีวิตไว้ว่า เด็กปัจจุบันถูกบ่มเพาะให้แข่งขันในทุกเรื่องในชีวิต เด็กถูกพัฒนาให้เก่งวิชาการอย่างเดียว ทำให้ชีวิตขาดทักษะอื่น ๆ ที่จำเป็นและสำคัญ เช่น การปรับตัว ความอดทน ความเข้มแข็ง ทำให้เด็กรอคอยไม่เป็น ชอบงานสบาย แก้ปัญหาไม่เป็น ไม่สามารถต่อสู้กับชีวิตจริง มีภูมิด้านทานในชีวิตต่ำ เด็กที่ยังเรียนดี ฉลาด มีครอบครัวที่ฐานะทางเศรษฐกิจดีก็ยังมีภูมิด้านทานหรือมีความสามารถต่ำในการเผชิญความยากลำบาก เนื่องจากเด็กเหล่านี้ขณะมาตลอด ไม่รู้จักการพ่ายแพ้ ไม่สามารถทนรับความรู้สึกพ่ายแพ้หรือแบกรับความรู้สึกอับอายได้ เมื่อเผชิญปัญหา จึงมีโอกาสูงที่จะเลือกวิธีการจบปัญหาด้วยการฆ่าตัวตาย

สถานการณ์สังคมดังกล่าวแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางสติปัญญา (intelligent quotient) กับความฉลาดทางจริยธรรม (moral quotient) และความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางสติปัญญา (intelligent quotient) กับความฉลาดทางอารมณ์ (emotional quotient) กล่าวคือ การพัฒนาตนเองให้มีความฉลาดทางสติปัญญา (intelligent quotient) หรือมีความรู้ทางวิชาการสูงกว่าคนอื่นเพื่อเพิ่มโอกาสในการแข่งขันอาจจะทำให้ละเลยคุณธรรมจริยธรรมและทำให้เกิดความเครียด ความฉลาดทางจริยธรรมและความฉลาดทางอารมณ์ (moral quotient and emotional quotient) จึงมีระดับต่ำ ทว่ายังไม่มีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางจริยธรรมกับความฉลาดทางอารมณ์ งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางจริยธรรมกับความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ในการแสวงหาแนวทางการพัฒนานักเรียนให้มีระดับความฉลาดทางจริยธรรมกับความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความฉลาดทางจริยธรรมกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนบางกะปิ กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางจริยธรรมกับความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนบางกะปิ กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ ความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนบางกะปิ กรุงเทพมหานคร โดยใช้ความฉลาดทางจริยธรรมเป็นตัวพยากรณ์

สมมติฐานของการวิจัย

1. ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางจริยธรรมกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนบางกะปิ กรุงเทพมหานคร เป็นไปในทิศทางบวก

2. ความฉลาดทางจริยธรรมสามารถพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนบางกะปิได้

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 554 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 391 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 450 คน มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 1,395 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบ่งแบบชั้นภูมิ (stratified random sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 325 คน

3. ตัวแปรในการวิจัย

3.1 ตัวแปรอิสระ คือ ความฉลาดทางจริยธรรมของนักเรียน มี 6 ตัวแปร ได้แก่

3.1.1 ลักษณะมุ่งอนาคต-การควบคุมตน

3.1.2 ความเชื่ออำนาจในตน

3.1.3 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

3.1.4 สุขภาพจิต

3.1.5 ทักษะคิด ค่านิยมที่เกี่ยวกับคุณธรรม

3.1.6 เหตุผลเชิงจริยธรรม

3.2 ตัวแปรตาม คือ ความฉลาดทางอารมณ์ มี 3 ด้าน ได้แก่

3.2.1 ด้านดี

3.2.2 ด้านเก่ง

3.2.3 ด้านสุข

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความฉลาดทางจริยธรรม (moral quotient or moral intelligence) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการรับรู้แนวทางการประพฤติปฏิบัติกิจอันเป็นประโยชน์ และถูกต้องดีงาม

1.1 ลักษณะมุ่งอนาคต-การควบคุมตน หมายถึง ปริมาณในความสามารถในการคาดการณ์ไกลถึงเห็นความสำคัญของสิ่งที่จะเกิดในอนาคต รวมทั้งความสามารถในการบังคับควบคุมตนเองให้รู้จักอดได้รอได้ เพื่อประโยชน์ที่มากกว่าหรือสำคัญกว่าที่จะมีมาในอนาคต

1.2 ความเชื่ออำนาจในตน หมายถึง ความคิดที่เชื่อว่า ความสำเร็จ ความล้มเหลวหรือความเป็นไปของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเป็นผลมาจากความสามารถ ทักษะหรือการกระทำของตนเอง

1.3 สุขภาพจิต หมายถึง สภาวะทางจิตลักษณะหนึ่งที่สำคัญต่อการแสดงพฤติกรรมมีด้วยกัน 2 ลักษณะ ได้แก่ สุขภาพจิตดี จะมีความวิตกกังวลน้อย หรือในปริมาณที่เหมาะสมกับเหตุการณ์ สุขภาพจิตที่ดีจะช่วยให้การรับรู้สภาพแวดล้อมเป็นไปอย่างถูกต้องแม่นยำ และเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมได้มาก แต่ถ้าสุขภาพจิตไม่ดีก็ไม่สามารถจะใช้ประโยชน์จากประสบการณ์นั้นได้อย่างเต็มที่

1.4 ทศนคติและค่านิยมเกี่ยวกับคุณธรรม หมายถึง สภาวะทางจิตที่บุคคลมีต่อสิ่งต่าง ๆ อันเกิดจากการได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ

1.5 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความต้องการทำอะไรให้ประสบความสำเร็จ โดยมีสิ่งกระตุ้นให้บุคคลพยายามที่จะประกอบพฤติกรรมที่จะประสบความสำเร็จตามมาตรฐานความเป็นเลิศที่ตนตั้งไว้ ทั้งนี้เพื่อความสุขของตนเอง

1.6 เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง สาเหตุที่เป็นไปได้ที่บุคคลจะกระทำหรืองดเว้นการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดในการดำเนินชีวิตประจำวันตามหลักคำสอนที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรมและจริยธรรม เช่น หลักคำสอนในพุทธศาสนา ได้แก่ การให้ทาน การรักษาศีลห้า และการภาวนา เป็นต้น

2. ความฉลาดทางอารมณ์ (emotional intelligence or emotional quotient) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการตระหนักรู้ถึงอารมณ์ของตนเองและสามารถจัดการและควบคุมอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสม รวมถึงการรับรู้และเข้าใจอารมณ์ของผู้อื่นได้

2.1 ความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี หมายถึง ความสามารถในการควบคุมตนเอง รักษาสัมพันธภาพกับผู้อื่นและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

2.1.1 การควบคุมตนเอง หมายถึง การรู้จักอารมณ์และความต้องการของตนเอง สามารถควบคุมอารมณ์และความต้องการได้ และแสดงออกอย่างเหมาะสม

2.1.2 ความเห็นใจผู้อื่น หมายถึง การใส่ใจผู้อื่น มีความเข้าใจและยอมรับผู้อื่น รวมถึงแสดงความเห็นใจอย่างเหมาะสม

2.1.3 ความรับผิดชอบ หมายถึง การรู้จักการให้ รู้จักการรับ รู้จักรับผิด รู้จักให้อภัย และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

2.2 ความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่ง หมายถึง ความสามารถในการรู้จักตนเอง คิดริเริ่ม สร้างสรรค์ มีแรงจูงใจในตนเอง มุ่งมั่นทำให้สำเร็จ ตัดสินในแก้ปัญหาและแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2.1 แรงจูงใจ หมายถึง การรู้จักศักยภาพของตนเอง สร้างขวัญและกำลังใจให้ตนเองได้ และมีความมุ่งมั่นที่จะไปให้ถึงเป้าหมาย

2.2.2 การตัดสินใจและแก้ปัญหา หมายถึง การรับรู้และเข้าใจปัญหา มีขั้นตอนในการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม และมีความยืดหยุ่น

2.2.3 สัมพันธภาพ หมายถึง การรู้จักสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม ตลอดจนแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งได้อย่างสร้างสรรค์

2.3 ความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุข หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข มีความภูมิใจในตนเอง พอใจในชีวิต และมีความสุขสงบทางใจ

2.3.1 ความภูมิใจในตนเอง หมายถึง การเห็นคุณค่าในตนเองและมีความเชื่อมั่นในตนเอง

2.3.2 ความพอใจในชีวิต หมายถึง การรู้จักมองโลกในแง่ดี มีอารมณ์ขัน และพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่

2.3.3 ความสุขสงบทางใจ หมายถึง มีกิจกรรมที่เสริมสร้างความสุข รู้จักผ่อนคลายและมีความสุขสงบทางจิตใจ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ของความฉลาดทางจริยธรรมกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนบางกะปิ กรุงเทพมหานคร เพื่อให้เกิดการตระหนักรู้ และแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนานักเรียนให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำผลวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการศึกษาได้ เช่น การช่วยส่งเสริมและพัฒนาระดับของความฉลาดทางจริยธรรมกับความฉลาดทางอารมณ์ให้อยู่ในระดับที่พึงประสงค์